

are detailed. It is established that the basis for the effective formation of the development strategy is a thorough analysis of the external and internal environment of the hotel and restaurant industry. In the course of the research a set of scientific methods was used, namely: theoretical generalization, induction and deduction, abstraction, generalization, explanation, analysis and synthesis.

Key words: strategy, Covid-19, hotel and restaurant business

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Балацька Н. Ю. Ресторанний бізнес в умовах пандемії коронавірусу: проблеми та напрями трансформації моделей розвитку. *Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»*. № 42. 2020. С. 117–122.
2. Гребенюк Г. М., Марценюк Л. В., Задоя В. О., Пікуліна О. В. Трансформація та розвиток підприємств ресторанного бізнесу України в умовах пандемії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 7. С. 14–19.
3. Завідна Л. Д. Стратегічне управління розвитком підприємства готельного господарства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2017. Вип. 23(2). С. 8–12.
4. Олійник Л. В., Кузнецова А. П. Методологічні засади формування стратегії розвитку підприємства. *Економіка і організація управління*. № 3 (31). 2018. С. 118–126.
5. Саух І. Оцінка наукових підходів до трактування сутності стратегії підприємства та її змістовні характеристики. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2016. Вип. 1 (14). С. 145–151.
6. Чаркіна Т. Ю., Марценюк Л. В., Задоя В. О., Пікуліна О. В. Стратегічні напрями управління готельно-ресторанним бізнесом в умовах кризи. *Економіка та держава*. 2021. № 2 С. 19–23.
7. Chandler A. *Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise*. Massachusetts Institution of Technology: The Mit Press. 1962, 1990. 465 p.

УДК 336:658

АНАЛІЗ ЧИННИКІВ ОПТИМІЗАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВУ НА СТРУКТУРУ КАПІТАЛУ КОРПОРАЦІЙ В УКРАЇНІ

М. А. Хижинська, О. А. Лактіонова

Анотація. У даному дослідженні подана інформація про структуру фінансового капіталу корпорацій в Україні, розрахована частка фінансового капіталу великих корпорацій в загальному фінансовому капіталі за елементами капіталу, проаналізовано і побудовано карту ризиків для ведення бізнесу в Україні, досліджено рівень кредитних ставок для бізнесу та рівень непрацюючих (проблемних) кредитів бізнесу. Запропоновано шляхи оптимізації структури капіталу корпорацій.

Ключові слова: фінансовий капітал, структура капіталу корпорацій, елементи капіталу, рентабельність бізнесу.

Вступ. Діяльність компаній в умовах глобальної ринкової економіки безпосередньо залежить від об'єму фінансового капіталу та його структури. Структура капіталу корпорації, визначає рівень найбільш вагомих фінансових показників її діяльності. Від обраної структури капіталу залежить його вартість та рівень фінансового ризику. Ефективна зміна структури капіталу є чинником збільшення віддачі на власний капітал, що виражається в перевищенні величини рентабельності власного капіталу над рентабельністю сукупних активів. Таким чином, проблема оптимізації структури капіталу є однією з найважливіших задач, що вирішуються в рамках управління капіталом корпорації і фінансовими ризиками, а вдосконалення методики формування оптимальної його структури є актуальним питанням. Аналіз літературних публікацій свідчить про великий інтерес вчених до проблеми регулювання капіталу та визначення оптимальної структури капіталу корпорацій. Проблеми формування структури капіталу підприємства досліджували як закордонні, так і провідні вітчизняні вчені. Започатковування теорії формування структури капіталу пов'язують з появою робіт М. Міллера і Ф. Модільяні, які вперше привернули увагу до позикового капіталу та можливості його впливу на очікувану прибутковість компанії. Подальшого розвитку теорія формування структури капіталу

набула у роботах О. Бланка, Р. Брейли, Ю. Брігхема, Р. Вернона, М. Гордона, Г. Грубера, В. В. Ковальова, Д. Лейбсона, Г. Марковіца, Р. Мертонна, М. Міллера, Ф. Модільяні, Г. В. Савицької, С. В. Сагова, Дж. Сакса, Дж. Сороса, О. С. Стоянова, Дж. Тоді, Е. Хелферта, Д. Хемитона, Дж. Ван Хорна, Є. Чонга, У. Шарпа, Дж. Штігліца, О. В. Яріша та ін. Серед вітчизняних вчених цій темі присвятили праці Д. Лук'яненко, О. Мозговий, Л. Руденко-Сударєва, О. Гаврилюк, Т. В. Головка, В. Геєць, Б. Губський, З. Луцишин, В. Новицький, Є. Панченко, О. Плотніков, В. О. Подольська, О. Рогач, О. Сльозко, А. Філіпенко, І. Й. Яремко та ін. Метою статті є дослідження структури фінансового капіталу корпорацій в Україні та чинників його оптимізації.

Основний розділ. Сучасний розвиток бізнесу в Україні зумовлює потребу фінансування розширеного відтворення. Одним з базових джерел для даного фінансування є фінансовий капітал. Традиційно фінансовий капітал корпорацій України включає власний капітал, що в більшій мірі формується за рахунок статутного (зареєстрованого капіталу) та нерозподіленого прибутку, поточних та довгострокових боргових коштів.

Структура фінансового капіталу корпорацій в Україні наведена на рис. 1.

В загальному обсязі фінансового капіталу корпорацій в Україні за 2013–2019 рр. спостерігався приріст на 1,14 трлн грн розміру власного капіталу, на 0,56 трлн грн довгострокових зобов'язань та 4,07 трлн грн поточних зобов'язань, а загалом фінансовий капітал зріс на 5,78 трлн грн. В складі капіталу власний капітал скоротився з 34,15 % в 2013 році до показника 26,91 % в 2019 році. Частка власного капіталу скоротилася на 7,24 %, довгострокові борги скоротилися на 4,53 % до рівня 14,22 % в 2019 році, поточні борги навпаки відповідно зросли з 49,09 % до 58,86 % в 2019 році, що вказує на погіршення фінансової автономії, оскільки частка поточних боргів зросла на 11,77 %.

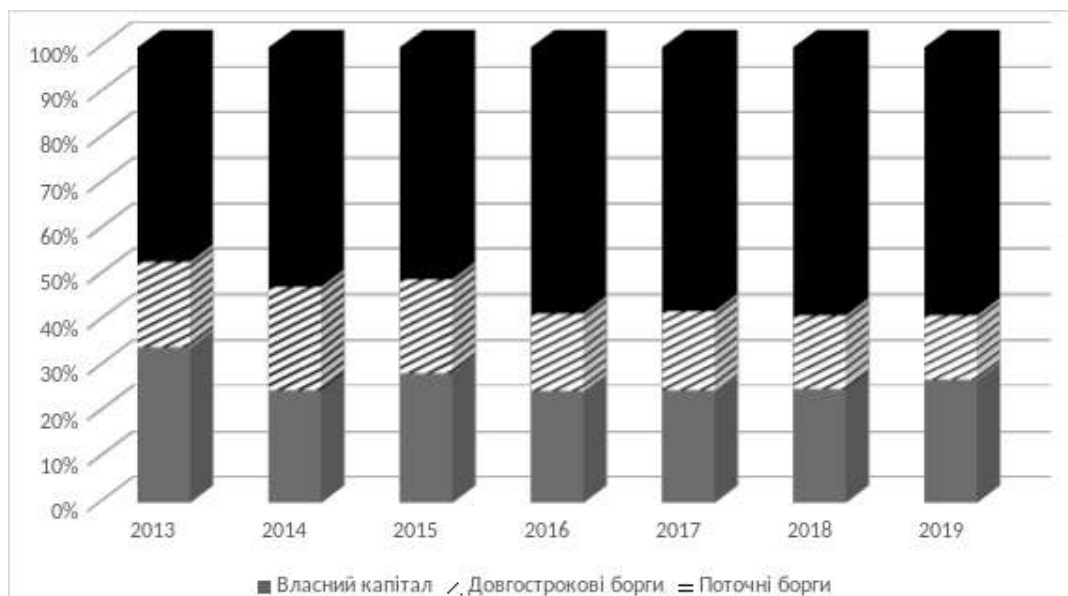

Рис. 1. Структура фінансового капіталу корпорацій в Україні за 2013–2019 рр., % [1]

Структура фінансового капіталу великих підприємств (корпорацій) в Україні наведена на рис. 2.

Розмір власного капіталу великих підприємств зріс за період аналізу на 0,93 трлн грн, при цьому в складі фінансового капіталу скоротився з 40,42 % до 39,45 % (на 0,97 в. п.), в той же час частка власного капіталу великих підприємств в складі фінансового капіталу порівняно з загальними трендами була вищою на 8–10%. Величина довгострокових боргів за період оцінки у великих підприємствах зросла на 0,27 трлн грн, а поточних – на 1,21 трлн грн, загалом же фінансовий капітал великих підприємств зріс на 2,41 трлн грн. В структурі фінансового капіталу довгострокові борги скоротилися з 18,05 % до 14,32 % (на 3,73 в. п.), а поточні борги зросли з 41,51 % до 46,22 % (зросли

на 4,71 в. п.), даний розподіл капіталу можна пояснити трендами залучення ресурсів, діловою активністю корпорацій, розвитком кредитного та фінансового ринку та вартістю залучення ресурсів на ньому.

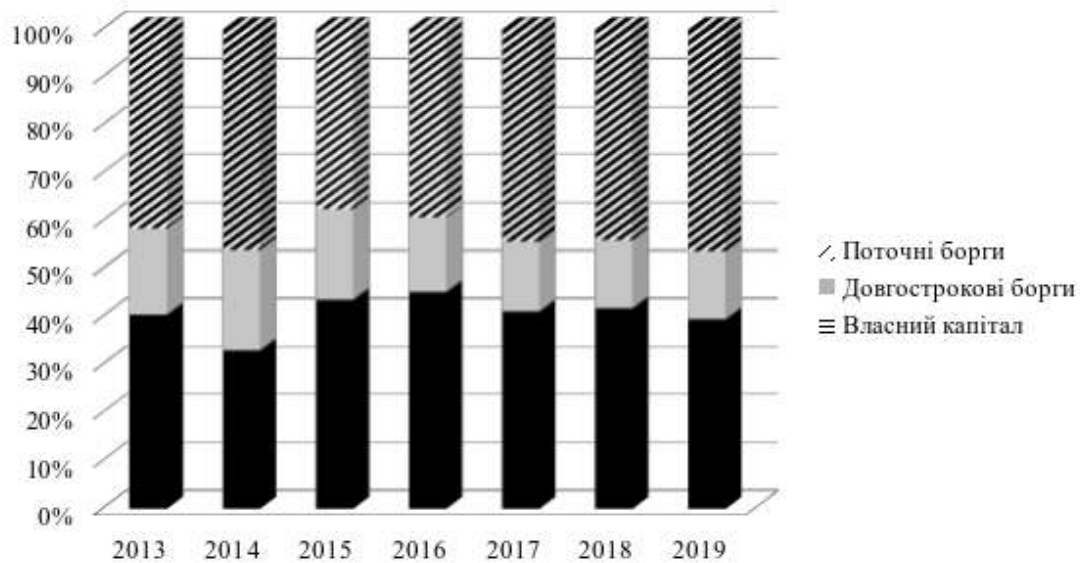

Рис. 2. Структура фінансового капіталу великих підприємств (корпорацій) в Україні за 2013–2019 рр., % [1]

Частка фінансового капіталу великих корпорацій в загальному фінансовому капіталі за елементами капіталу в 2013–2019 рр. наведено на рис. 3.

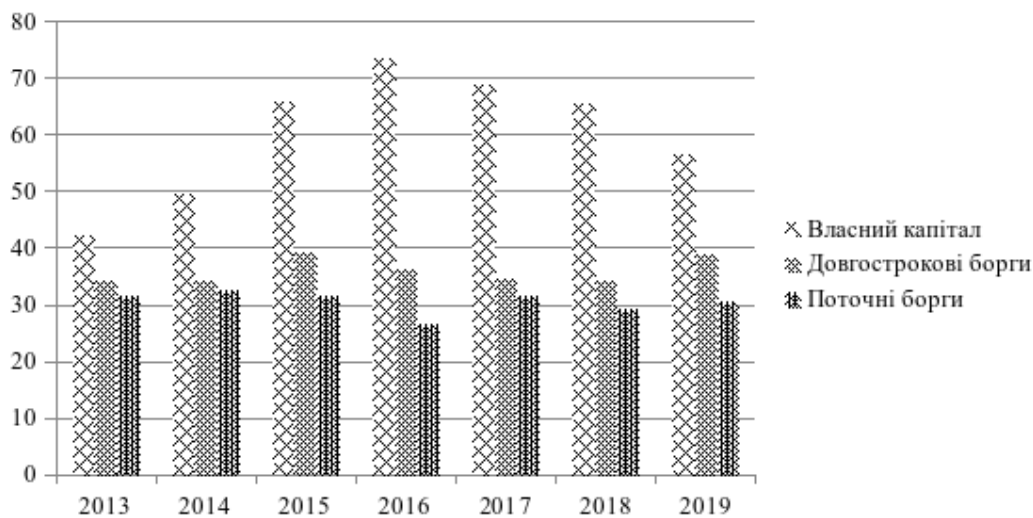

Рис. 3. Частка фінансового капіталу великих корпорацій в загальному фінансовому капіталі за елементами капіталу в 2013–2019 рр. в Україні, % [1]

Частка фінансового капіталу великих корпорацій в загальному фінансовому капіталі за елементами капіталу в 2013–2019 рр. вказує на приріст коштів власного капіталу великих корпорацій з 42,46 % до 56,86 % (на 14,40 в. п.), при цьому приріст довгострокових боргів корпорацій в загальному довгостроковому борговому капіталі складав 4,54 в. п. (з 34,54 % до 39,08 %), а поточні борги великих корпорацій навпаки скоротилися в складі поточного боргового капіталу підприємств України на 1,17 % (з 31,62 % до 30,46 %). На нашу думку, наведені тренди вказують на певне скорочення використання власного капіталу в процесі управління поточним бізнесом корпорацій.

Значний вплив на склад та структуру фінансового капіталу великих корпорацій мав країновий рівень фінансового стресу, що наведено на рис. 4.

Рис. 4. Рівень фінансового стресу для України [1]

Рівень фінансового стресу вказує, що більшість макро- та політичних факторів значно впливають на стан фінансового ризику та фінансового стресу. Ризики для ведення бізнесу ілюстровано на рис. 5.

Рис. 5. Ризики для ведення бізнесу [1]

Ризики для ведення бізнесу в 2020–2021 рр. вказують на значний вплив на структуру капіталу корпорації саме кредитних ризиків, ризику, що пов'язані з прибутковістю, капіталом та ліквідністю. Валова рентабельність бізнесу наведено на рис. 6.

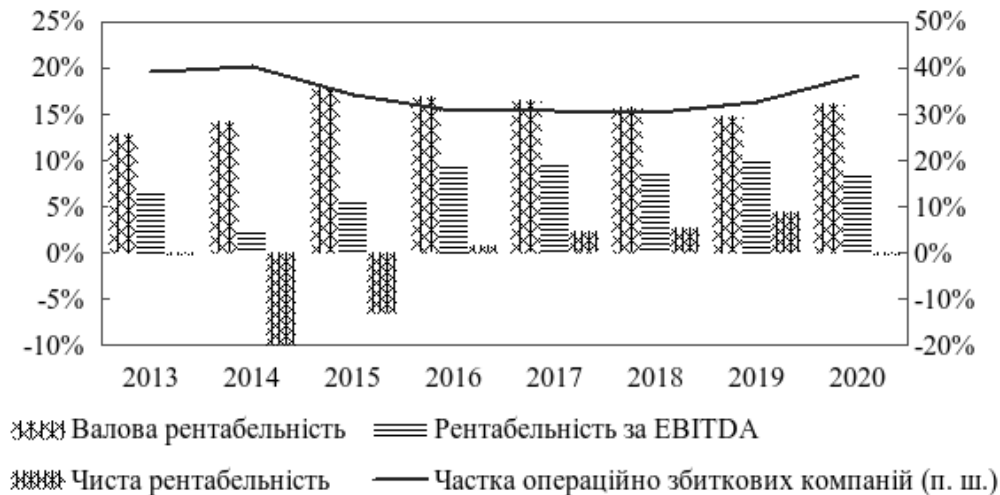

Рис. 6. Рентабельність бізнесу в Україні [1]

Валова рентабельність бізнесу за останні 8 років мала тренд до росту на 2 %, при цьому рентабельність за EBITDA зросла на 3 %, а частка операційно збиткових компаній впала на 1 п. ш., що обумовлено високим рівнем операційного ризику для корпорацій в Україні.

Кредитні ставки бізнесу ілюстровано на рис. 7.

Рис. 7. Кредитні ставки для бізнесу в Україні [1]

Кредитні ставки бізнесу вказують хоча і на скорочення вартості залучення ресурсів, проте загалом свідчать про складність отримання кредитів та їх подальшого обслуговування в рамках організації поточних бізнес-процесів. Рівень непрацюючих кредитів бізнесу наведено на рис. 8.

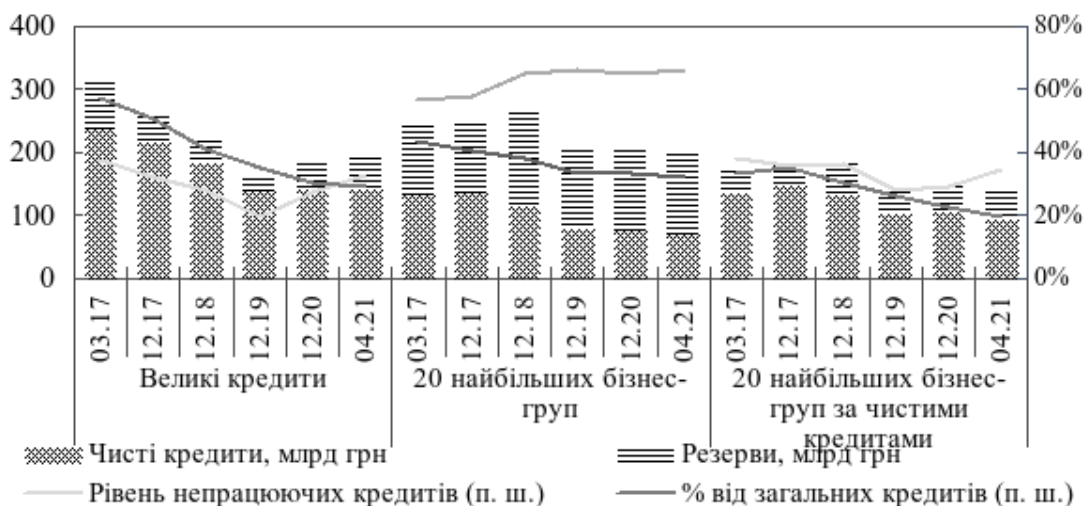

Рис. 8. Рівень непрацюючих (проблемних) кредитів бізнесу [1]

Рівень непрацюючих кредитів бізнесу вказує, що протягом останніх 5 років великий бізнес значно зменшив власний кредитний портфель, що було обумовлено ростом вартості кредитів та зростанням загального кредитного навантаження на економічну вартість власного капіталу корпорацій України.

Наведені тренди свідчать про потребу коригування структури капіталу на користь зростання частки власних коштів корпорацій, що дозволить:

- скоротити фінансові ризики;
- підвищити рівень фінансової автономії;
- активізувати інвестиційну діяльність за рахунок власних інвестиційних ресурсів;
- покращити загальний фінансовий стан та рейтинг кредитоспроможності.

Висновки. Отже, в загальному обсязі фінансового капіталу корпорацій в Україні за 2013–2019 рр. спостерігався приріст на 1,14 трлн грн розміру власного капіталу, на 0,56 трлн грн довгострокових зобов'язань та 4,07 трлн грн поточних зобов'язань, а загалом фінансовий капітал зріс на 5,78 трлн грн. Частка фінансового капіталу великих корпорацій в загальному фінансовому капіталі за елементами капіталу в 2013–2019 рр. вказує на приріст коштів власного капіталу великих корпорацій з 42,46 % до 56,86% (на 14,40 в. п.), при цьому приріст довгострокових боргів корпорацій в загальному довгостроковому борговому капіталі складав 4,54 в. п. (з 34,54 % до 39,08 %), а поточні борги великих корпорацій навпаки скоротилися в складі поточного боргового капіталу підприємств України на 1,17 % (з 31,62 % до 30,46 %).

Ризики для ведення бізнесу в 2020–2021 рр. вказують на значний вплив на структуру капіталу корпорації саме кредитних ризиків, ризику, що пов'язані з прибутковістю, капіталом та ліквідністю. Кредитні ставки бізнесу вказують хоча і на скорочення вартості залучення ресурсів, проте загалом свідчать про складність отримання кредитів та їх подальшого обслуговування в рамках організації поточних бізнес-процесів. Рівень непрацюючих кредитів бізнесу вказує, що протягом останніх 5 років великий бізнес значно зменшив власний кредитний портфель, що було обумовлено ростом вартості кредитів та зростанням загального кредитного навантаження на економічну вартість власного капіталу корпорацій України. Наведені тренди свідчать про потребу коригування структури капіталу на користь зростання частки власних коштів корпорацій.

Аннотація. В данном исследовании представлена информация о структуре финансового капитала корпораций в Украине, рассчитана доля финансового капитала крупных корпораций в общем финансовом капитале по элементам капитала, проанализировано и построено карту рисков для ведения бизнеса в Украине, исследован уровень кредитных ставок для бизнеса и уровень неработающих (проблемных) кредитов бизнеса. Предложены пути оптимизации структуры капитала компании.

Ключевые слова: финансовый капитал, структура капитала корпораций, элементы капитала, рентабельность бизнеса.

Abstract. This study provides information on the structure of financial capital of corporations in Ukraine, calculated the share of financial capital of large corporations in total financial capital by capital elements, analyzed and constructed a risk map for doing business in Ukraine, studied the level of business lending and non-working (problem) business loans. Ways to optimize the capital structure of the corporation are proposed.

Key words: financial capital, capital structure of corporations, elements of capital, business profitability.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/>
2. Бабалола І. А. Аналіз структури капіталу та ефективності господарської діяльності підприємства [Текст] : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.09 / Бабалола Ісау Абідун ; Одес. нац. екон. ун-т. Одеса, 2015. 20 с.
3. Валіков В. П., Бондар В. П., Базілева К. В., Курінна І. Г. Процес оптимізації структури капіталу промислового підприємства. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки.* 2017. Вип. 33. С. 225–234.
4. Великий Ю. М., Тешева Л. В., Височін З. В. Управління оптимізацією структури капіталу підприємства. *Причорноморські економічні студії.* 2018. Вип. 29(1). С. 68–72.
5. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>